

KOLEGIJOS BIBLIOTEKOS MOKYMO SI APLINKOS RAIŠKA STUDENTŲ SAVARANKIŠKŲ STUDIJŲ PROCESE

Violeta Stasėnaitė

Šiaulių valstybinė kolegija
Aušros al. 40, Šiauliai, Lietuva
El. p. hum.kat.@svako.lt

Anotacija

Straipsnyje nagrinėjamas Šiaulių valstybinės kolegijos bibliotekos vaidmuo, veiklos prioritetai ir galimybės mokymo ir mokymosi aukštojoje mokykloje kontekste. Bibliotekai, kaip Kolegijos posistemei, priskiriamos ne vien studijas ir mokslą aptarnaujančio padalinio funkcijos; ji tampa informacijos ir savarankiškų studijų centru. Kolegijos bibliotekos teikiamos paslaugos santykinai gali būti vertinamos tiek, kiek jos prisideda prie koleginių studijų kokybės, kiek bibliotekos mokymosi aplinka įgalina studentą savarankiškai mokytis. Siekiant šio tikslo, didelę reikšmę turi studentų poreikių ir nuomonių apie biblioteką tyrimas. Straipsnyje analizuojama bibliotekos mokymosi aplinka, remiantis Šiaulių kolegijos bibliotekoje atlikto tyrimo duomenimis. Apibendrinta studentų nuomonė išryškina stipriausias ir tobulintinas Kolegijos bibliotekos veiklos sritis, teoriškai pagrindžiamos rekomendacijos praktinei bibliotekos veiklai.

Reikšminiai žodžiai: aukštojo mokslo kokybė, Kolegijos biblioteka, bibliotekos paslaugos, mokymosi aplinka, savarankiškos studijos.

Ivadas

Temos aktualumas. Aukštasis išsilavinimas šiuolaikinėje informacinėje visuomenėje tampa prioritetine siekiama, aukštasis mokslas Bolonijos proceso kontekste pripažįstamas pagrindiniu elementu, kuriant darnią visuomenę ne tik nacionaliniu, bet ir Europos lygiu (Svarbiausi Bolonijos proceso dokumentai, 2008). Todėl aukštojo mokslo paslaugas teikiančioms institucijoms svarbu nuolat tirti ir gerinti studijų procesą užtikrinančių infrastruktūros padalinių darbo kokybę.

Biblioteka laikoma svarbiu mokymo įstaigos informacijos padaliniu, kurio uždaviniai siejami su akademinės bendruomenės mokslo ir studijų poreikių tenkinimu. Kolegijos tikslas – suteikti aukštąjį koleginių išsilavinimą ir aukštojo mokslo kvalifikaciją, kuri tenkintų Lietuvos valstybės bei visuomenės ir ūkio reikmes ir atitiktų mokslo bei naujausių technologijų lygį. Įgyvendinant šį tikslą svarbiu Kolegijos veiklos kokybės elementu tampa ne tik kokybiškas teorinių ir praktinių žinių suteikimas, bet ir tinkamų sąlygų studijuojančiojo savarankiškam mokymuisi sudarymas.

Siekdama užtikrinti Kolegijos prioritetinių studijų kryptių informacinę ir dokumentinę aprūpinimą, padaryti prieinamais vidinius ir išorinius išteklius, biblioteka tampa informacijos ir savarankiškų studijų centru, siekiančiu kurti optimalią mokymosi aplinką, kurioje vartotojai – studentai ir dėstytojai – galėtų ne tik naudotis spausdintais dokumentais, įvairiomis informacinėmis technologijomis, bet ir gauti informacinę, techninę pagalbą, konsultacijas ir mokymus. Kolegijos bibliotekos teikiamos paslaugos santykinai gali būti vertinamos tiek, kiek jos prisideda prie koleginių studijų kokybės, t. y., kiek bibliotekos kuriama mokymosi aplinka suteikia studentui mokymosi galios. Svarbi koleginių studijų sudedamoji dalis yra studentų savarankiškas darbas, kuris turi būti tinkamai organizuojamas, kontroliuojamas, vertinamas ir aprūpinamas mokymo priemonėmis ir informaciniais šaltiniais.

Šiaulių kolegijos biblioteka pagal savo atliekamas funkcijas priskiriama akademinų bibliotekų tipui. Mokslinėje literatūroje randama straipsnių, kuriuose nagrinėjama universitetų bibliotekų edukacinės aplinkos specifika, veiklos ypatumai ir kokybė (Duobinienė, Tautkevičienė, 2007; Glosienė, Mozūraitė, Rudžionienė, 2008; Liukinevičienė, Valuckienė, Varanauskienė, 2007), kai kuriuose tyrimuose greta universitetų bibliotekų palyginimui pateikiami ir kolegijų bibliotekų rodikliai (Aukštųjų mokyklų bibliotekų kokybės ir mokymo/mokymosi poreikių tenkinimo tyrimas, 2008), tačiau pasigendama specialių kolegijų bibliotekų tyrimų. Tai paskatino nagrinėti kolegijos bibliotekos galimybes tenkinti studentų savarankiškų studijų poreikius Šiaulių valstybinės kolegijos bibliotekos atveju. Studentų, kaip socialinių kolegijos partnerių nuomonė, yra svarbiausia, galinti padėti identifikuoti studijų procese kylančias problemas, pateikti siūlymus jų sprendimui bei studijų kokybės gerinimui.

Tyrimui iškelti **probleminiai klausimai:** kiek Kolegijos biblioteka studentui svarbi, vykdant savarankiškas studijas, kiek bibliotekos kuriama mokymosi aplinka – fizinė ir virtualioji – paklausi studijų procese, kaip bibliotekinis-informacinis aptarnavimas atitinka studentų

lūkesčius, suponavo pagrindinį **tyrimo tikslą** – nustatyti studentų vertinimus dėl Kolegijos bibliotekos mokymosi aplinkos atitikimo savarankiškų studijų poreikiams. Tikslui pasiekti numatyti **tyrimo uždaviniai**:

1. Išsiaiškinti studentų poreikį bibliotekai.
2. Išanalizuoti bibliotekos fizinių ir virtualių mokymosi išteklių paklausą.
3. Išsiaiškinti studentų vertinimus bibliotekinio aptarnavimo Kolegijos bibliotekoje atžvilgiu.

Numatytas tyrimo tikslas ir uždaviniai apsprendė **tyrimo objektą**: studentų požiūris į biblioteką kaip savarankiškų studijų centrą.

Tyrimo tikslui pasiekti ir tyrimo uždaviniams vykdyti parinkta **tyrimo metodika**: siekiant numatyti ir pagrįsti praktines apklausos išvalgas atlikta mokslinės literatūros šaltinių analizė. Tyrimas vykdytas naudojant kiekybinį duomenų rinkimo metodą – anketinę apklausą raštu. Apklausą buvo vykdoma Šiaulių kolegijos (dabar Šiaulių valstybinė kolegija) fakultetuose, respondentams pateikta originali anketa iš 23 klausimų. Respondentų atranka tikslinė – apklausti visų studijų krypčių: socialinių, biomedicinos, techninių ir fizinių mokslų studentai, iš viso apklausta 300 studentų. Apklausos duomenys buvo apdoroti, naudojant Microsoft Excel 2003 kompiuterinę programą. Kiekybiniai duomenys pateikti lentelėse ir diagramose procentine išraiška.

Kolegijos bibliotekos funkcijos koleginių studijų procese

Aukštojo mokslo institucijos biblioteką informacinėje žinių visuomenėje galima apibūdinti kaip vieną iš svarbiausių grandžių informacinio aprūpinimo infrastruktūroje. Kolegijos biblioteka yra integrali aukštojo mokslo įstaigos – kolegijos – dalis, kurios misija, tikslai ir uždaviniai siejami su šios institucijos strateginės veiklos planais, tikslais, uždaviniais ir kokybiškai naujais reikalavimais studijų procesui. Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatyme akcentuojama, kad aukštosios mokyklos biblioteka kaupia ir saugo dokumentų fondą, garantuojantį galimybę mokyklai įgyvendinti mokslo ir studijų tikslus, tobulinti dėstytojų kvalifikaciją; aptarnauja vartotojus ir dalyvauja formuojant Lietuvos bibliotekų fondą bei kuriant bibliotekų informacijos sistemą (LR bibliotekų įstatymas, 2004).

Esminis Kolegijos tikslas – lanksčiai ir greitai reaguojant į darbo rinkos pokyčius – rengti kvalifikuotus specialistus, vykdyti perkvalifikavimą, tęstinį mokymą, ugdyti savarankišką ir verslią asmenybę. Studijų modeliai nukreipti į studentų profesinių žinių pagal specialybę gausinimą, teorinio ir praktinio pasirengimo pagal atitinkamas kompetencijas vykdymą. Besikeičiančioje edukacinėje paradigmoje mokymo tikslas orientuojamas į studentų gebėjimų savarankiškai veikti, mąstyti, kelti bei spręsti problemas ugdymą; dėstytojas, taikydamas kūrybinius mokymo metodus, nukreipia studentą į savarankišką mokymąsi (Jezerškytė, Janiūnaitė, 2009). Įgalinti studentą savarankiškai studijuoti, t. y. vykdyti aktyvią, kryptingą veiklą, kontroliuojamą dėstytojo, reiškia sudaryti tokias sąlygas, kad studentui pagrindiniu žinių šaltiniu netaptų medžiaga, dėstytojų pateikta paskaitose.

Akademinė aplinka ir informacinių technologijų bei informacinės visuomenės poreikių kaita lemia Kolegijos bibliotekos veiklos strategines nuostatas: siekį sukurti neribotą prieigą prie tradicinių ir elektroninių informacijos šaltinių, plėtoti edukacines paslaugas bei aktyviai dalyvauti mokymo ir mokymosi procese, vartotojams suteikti galimybių įgyti informacinio raštingumo įgūdžių ir juos tobulinti. Bibliotekos fondų komplektavimas, aprūpinimas informacijos ištekliais ir paslaugų teikimas yra vykdomas, atsižvelgiant į savo vartotojų – dėstytojų ir studentų – reikmes. Mokslinės literatūros šaltiniuose autoriai, analizuojantys akademinė bibliotekų funkcijų pokyčius (Duobinienė, Tautkevičienė, 2002; Glosienė, 2006) pastebi, kad šiuolaikinė mokslo institucijos biblioteka sujungia:

- mokslą, informaciją, gebėjimus, kultūrą, paveldą, identitetą ir ekonomiką;
- fondus, elektroninius šaltinius, vietą mokymuisi ir paslaugų personalą;
- į studijas orientuotą savarankišką mokymąsi;
- tradicines ir elektronines mokymosi aplinkas;
- gebėjimus, reikalingus mokymuisi visą gyvenimą.

Tarp naujų funkcijų labai svarbiomis tampa vartotojų ugdymo, informacinių paslaugų teikimo, informacijos vadybos ir kt. funkcijos. Šiuolaikinėje bibliotekoje veiklos akcentai perkeliama nuo lankytojų aprūpinimo jiems reikalingais mokymosi šaltiniais į informacinių paslaugų teikimą bei informacinio raštingumo ugdymą. Bibliotekininkams priskiriamos naujos, anksčiau jiems nebūdingos funkcijos: informacijos vadybininko, konsultanto, edukatoriaus, tinklo navigatoriaus, elektroninio leidėjo ir kt., tuo pačiu keičiasi ir bibliotekininko vaidmuo – nuo fondų tvarkytojo (administratoriaus) iki informacijos tarpininko (mediatoriaus) (Glosienė, 2000).

Kolegijos biblioteka, laiduodama studijų kokybę, įsipareigoja užtikrinti studijuoti įgalinančių aplinkų kūrimą ir teikti edukacines bei informacines paslaugas, skatinančias savarankišką studentų mokymąsi. Kas yra būdinga bibliotekos mokymosi aplinkai?

Pasak įvairių autorių (Jucevičienė, Lipinskienė, 2001; Duobinienė, Tautkevičienė, 2002; Glosienė, Mozūraitė, Rudžionienė, 2008 ir kt.) bibliotekos mokymosi aplinka – tai individuali mokymosi erdvė, kurioje studentas, sąveikaudamas su informacijos šaltiniais, mokymosi priemonėmis bei didesnę patirtį turinčiais individualiais (dėstytojais, bibliotekininkais, bendraamžiais), konstruktyvios, valingos, sąmoningos veiklos būdu, grindžiamos tikslingumu ir refleksija, įgyja žinias, gebėjimus ir vertybes. Tokios aplinkos turinys – *fizinė aplinka* (tradiciniai ir elektroninių laikmenų fondai, techninės ir technologinės priemonės, darbo vietos, darbo aplinka), *virtuali / elektroninė erdvė* (bibliotekos katalogo prieinamumas internete, duomenų bazių prieinamumas, bendravimas su lankytojais elektroniniu paštu, intranetas), *socialinė aplinka* (bibliotekos darbuotojų profesionalumas, paslaugumas ir noras padėti vartotojams naudotis bibliotekos paslaugomis ir ištekliais, gebėjimas orientuotis į besimokančiojo patirtį ir kompetencijas, noras bendradarbiauti). Studentas sėkmingai naudojami mokymosi aplinka ir joje esančiomis mokymosi priemonėmis tada, jei ši aplinka savo sąlygomis atitinka poreikius. Studentų naudojimas Kolegijos bibliotekos aplinka taip pat priklauso nuo studentų gebėjimo naudotis informaciniais ištekliais, susiformavusių išankstinių nuostatų bibliotekos atžvilgiu, ankstesnės naudojimosi biblioteka patirties ir įpročių.

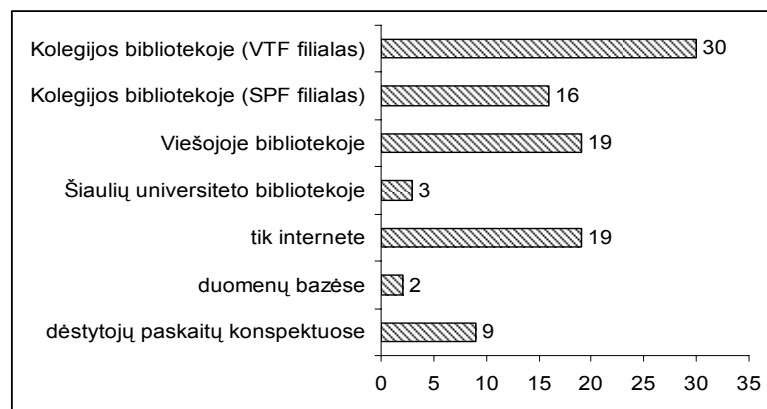
Tyrimo rezultatai

1. Respondentų charakteristikos. Šiaulių valstybinėje kolegijoje (toliau Kolegija) studijuoja per 2700 nuolatinį ir ištemptųjų studijų studentų. Apklausoje dalyvavo 300 studentų, iš kurių 110 atstovavo techninių, 97 – biomedicinos, 78 – socialinių ir 15 – fizinių mokslų studijų programoms, iš jų didžioji dalis pirmakursių (n=174), beveik trečdalis – antrakursių (n=120), 6 trečiakursiai. Pagal lytį dauguma studentų – vaikinai (156), merginų – 144.

2. Studentų poreikis bibliotekai savarankiškų studijų kontekste. Aukštojo mokslo studijose ryški tendencija, kad savarankiškų studijų dalis užima vis didesnę studijų dalį. Tiriant studentų vertinimus studijų laiko, skiriamo savarankiškam darbui, išsiaiškinta, kad Kolegijos studentai ruošimuisi paskaitoms, koliokviumams, projektams, pranešimams ir pan. skiria ne mažiau kaip trečdali visoms studijoms skirto laiko. Tokį teiginį patvirtino 26 proc. studentų. Studentų tarpe buvo teigiančių, kad savarankiškoms studijoms jiems reikia daugiau laiko: 23 proc. tam skiria pusę visų studijų laiko ir nemaža dalis studentų – 21 proc. teigia, kad didžiąją dalį studijų laiko jie dirba savarankiškai.

Lyginant studentų nuomones apie savarankiškoms studijoms skiriamą laiką pagal studijų programų kryptis nustatyta, kad daugiau laiko savarankiškoms studijoms skiria socialinių (32 proc.) ir fizinių (40 proc.) mokslų studijų krypties studentai, jų laiko biudžete savarankiškas mokymasis užima pusę visoms studijoms skirto laiko.

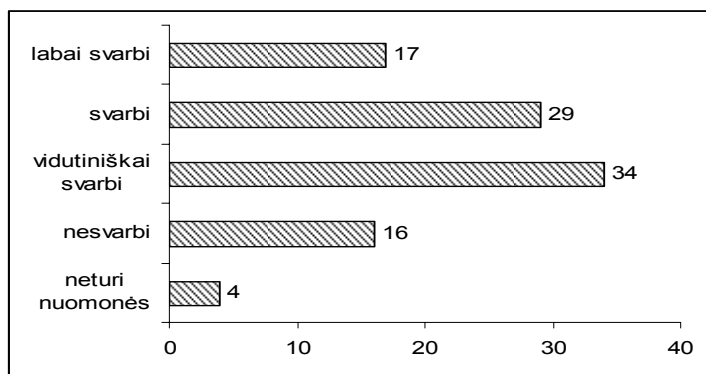
Anketoje buvo pateiktas klausimas, kokiomis priemonėmis prie informacijos naudojami Kolegijos studentai. Studentų nuomonė pateikta 1 paveiksle.

1 pav. Dažniausiai ieškoma informacijos (%)

Tyrimo duomenų analizė rodo, kad Kolegijos studentai, ieškodami informacijos ir mokymuisi reikalingų priemonių, dažniausiai kreipiasi į Kolegijos biblioteką – beveik pusė apklaustųjų (46 proc.). Beveik penktadalis (19 proc.) studentų pirmiausia ieškoti informacijos neria į internetą, tiek pat studentų naudojami Viešosios bibliotekos paslaugomis. Lyginant studentų prioritetus pagal studijų programas nustatyta, kad techninių mokslų studijų programų studentų tarpe populiariausias internetas – 31 proc. apklaustųjų nuomone, biomedicinos mokslus studijuojantys studentai renkasi Kolegijos bibliotekos SPF filialą – 27 proc., socialinius mokslus studijuojantys – VTF filialą (31 proc.), fizinius mokslus – Viešąją biblioteką – 29 proc.

Tyrimo metu nustatyta Kolegijos bibliotekos svarba savarankiškų studijų procese (žr. 2 pav.).

2 pav. Kolegijos bibliotekos svarba savarankiškoms studijoms (%)

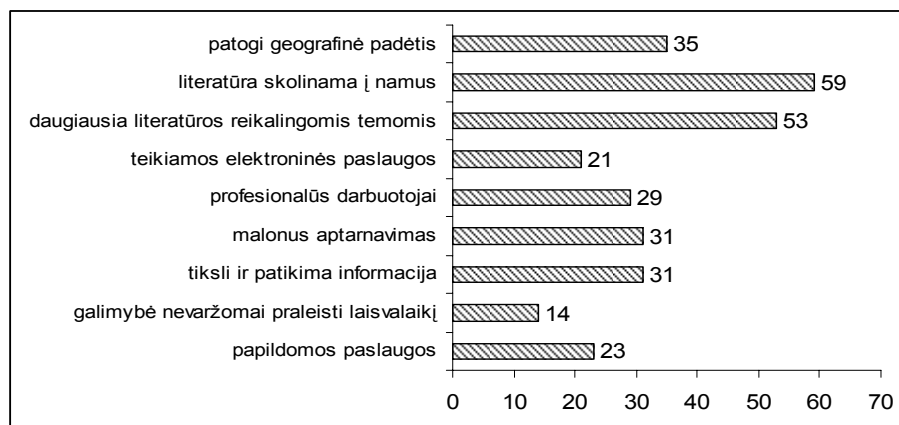
Studentų atsakymai rodo, kad beveik pusei apklaustųjų (46 proc.) Kolegijos biblioteka yra svarbi arba labai svarbi, daugiau kaip trečdaliui studentų (34 proc.) – vidutiniškai svarbi. Apie Kolegijos biblioteką nuomonės neturėjo arba jos vaidmens nevertina penktadalis apklaustųjų studentų (20 proc.). Lyginant įvairių studijų kryptių studentų nuomones, išsiaiškinta, kad Kolegijos biblioteką kaip svarbią ir labai svarbią vertina socialinių (56 proc.) ir biomedicinos (54 proc.) mokslų studentai.

Analizuojant poreikį bibliotekai tikslinga nagrinėti lankomumo rodiklį, nes didelis apsilankymų skaičius bibliotekoje santykinai galėtų rodyti bibliotekos paklausumą. A. Glosienės, R. Petuchovaitės ir G. Padagaitės (2006) teigimu, intensyviausiai ir beveik visuotinai bibliotekos vaidmuo (poreikis) reiškiasi žmogaus formaliuoju mokymosi laikotarpiu.

Apklausoje metu siekta nustatyti, kokias galimybes turi ir kaip dažnai studentai naudojami Kolegijos biblioteka. Bibliotekos statistinių dokumentų duomenimis (Bibliotekos ir savarankiškų studijų centro veiklos struktūrinė analizė, 2009), vienas kolegijos studentas per 2009 metus bibliotekoje vidutiniškai apsilankė 24 kartus. Tai atitinka bendrą Lietuvos aukštųjų mokyklų bibliotekų lankomumo rodiklį: universitetų vidurkis – 24,4 karto, kolegijų – 25 kartai (2009 metų Lietuvos bibliotekų statistika, 2010-03-22). Šiaulių valstybinėje kolegijoje atlikto tyrimo duomenimis, naudotis biblioteka dauguma studentų gali po paskaitų (42 proc.) ir pertraukų metu (41 proc.), mažuma studentų (8 proc.) atvyksta į biblioteką specialiai. Kadangi pertraukų metu lankymasis bibliotekoje būna intensyviausias, studentai praranda galimybę būti aptarnaujami dėmesingai, nes bibliotekos darbuotojai dėl intensyvaus vienalaikio lankomumo negali skirti pakankamai laiko atskiram vartotojui.

Studentų lankymosi bibliotekoje intensyvumas nėra aukštas: daugiau kaip penktadalis studentų (23 proc.) teigia, kad jie bibliotekoje lankosi 2-3 kartus per savaitę, bent kartą per savaitę bibliotekoje apsilanko penktadalis studentų (21 proc.). Beveik pusė studentų (49 proc.) į biblioteką užeina kelis kartus per mėnesį. Intensyviau – nuo vieno iki kelių kartų per savaitę ar net kasdien – bibliotekoje lankosi biomedicinos mokslų studijų krypties studentai (28 proc.).

Studentų požiūrį į bibliotekos mokymosi aplinką atskleidžia atsakymai apie svarbiausius bibliotekos rinkimosi kriterijus. Respondentai buvo paprašyti pažymėti tris svarbiausius jų nuomone požymius, kurie apibūdina jiems tinkamą ir patrauklią biblioteką. Atsakymai pateikti 3 paveiksle.

3 pav. Bibliotekos rinkimosi kriterijai (%)

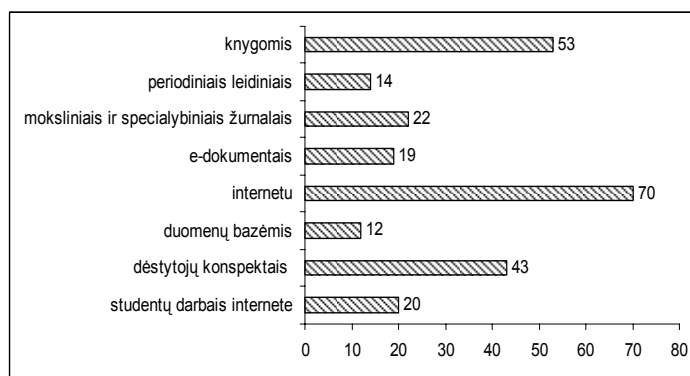
Daugiau kaip pusės Kolegijos studentų nuomone (59 proc.), bibliotekos teikiama galimybė leidinius pasiskolinti į namus yra svarbiausias bibliotekos privalumas. Didesnioji pusė studentų (53 proc.) pripažįsta fizinius bibliotekos išteklius – komplektuojamo fondo tinkamumą savarankiškų studijų informaciniams poreikiams. Trečioje vietoje įvardinta patogi bibliotekos geografinė padėtis (35 proc.). Apie trečdalį studentų (29 proc.) atkreipė dėmesį į tai, kad bibliotekoje svarbi ir paremiamoji, socialinė aplinka – profesionalūs bibliotekos darbuotojai, maloniai aptarnaujantys ir teikiantys tikslią ir patikimą informaciją.

Apklausoje metu studentai, nurodydami priežastis, dėl kurių jie nesilanko Kolegijos bibliotekoje, netiesiogiai vertino bibliotekos fizinę mokymosi aplinką. Išanalizavus atsakymus konstatuota, kad neigiami studentų vertinimai yra minimalūs. Penktadalio (20 proc.) studentų nuomone, alternatyva bibliotekai yra internetas, kuriuo jie gali naudotis namuose. Tai daugiau aktualu techninių (23 proc.) ir socialinių (37 proc.) mokslų studijų programų studentams.

Apibendrinant galima teigti, kad Kolegijos biblioteka studentų vertinama kaip svarbi savarankiškų studijų procese, poreikis jai didėja, kai biblioteka turi pakankamai dokumentų arba sudaro palankias sąlygas skolintis šiuos dokumentus į namus, sudaro galimybes naudotis jos paslaugomis studentui įprastoje, greitai pasiekiamoje aplinkoje, kur vyksta pagrindinis studijų procesas.

2. Fizinių ir virtualių mokymosi išteklių paklausa. I. Krivienės (2009) teigimu, akademinė biblioteka, komplektuodama, organizuodama informaciją ir ją aprūpindama akademinę bendruomenę, tiesiogiai dalyvauja kuriant aukštosios mokyklos žinias ir tampa kritiniu akademinės bendruomenės sėkmės veiksniumi. Kolegijos biblioteka, tenkindama savo akademinės bendruomenės informacinius poreikius, siekia sudaryti sąlygas naudotis tradiciniais ir naujaisiais (media) informaciniais išteklių paklausa. I. Krivienės (2009) teigimu, akademinė biblioteka, komplektuodama, organizuodama informaciją ir ją aprūpindama akademinę bendruomenę, tiesiogiai dalyvauja kuriant aukštosios mokyklos žinias ir tampa kritiniu akademinės bendruomenės sėkmės veiksniumi. Kolegijos biblioteka, tenkindama savo akademinės bendruomenės informacinius poreikius, siekia sudaryti sąlygas naudotis tradiciniais ir naujaisiais (media) informaciniais išteklių paklausa. Bibliotekininkas, komplektuojantis bibliotekos fondą, yra tarpininkas tarp studijų programos ir studento, palaikydamas dalykinius ir asmeninius ryšius su katedromis ir dėstytojais jis formuoja studijuojančios bendruomenės poreikius atitinkantį fondą.

Savarankiškoms studijomis siekiama įgalinti studentus ne vien tik imituoti vadovėlio ir dėstytojo pateiktą medžiagą, bet ir ieškoti prasmingo žinojimo, reflektuoti, analizuoti, kelti problemas ir savarankiškai rasti atsakymus į probleminius klausimus, naudojantis papildomais informaciniais šaltiniais. Apklausoje metu analizuota, kokie informacijos šaltiniai yra populiariausi kolegijos studentų tarpe (žr. 4 pav.).

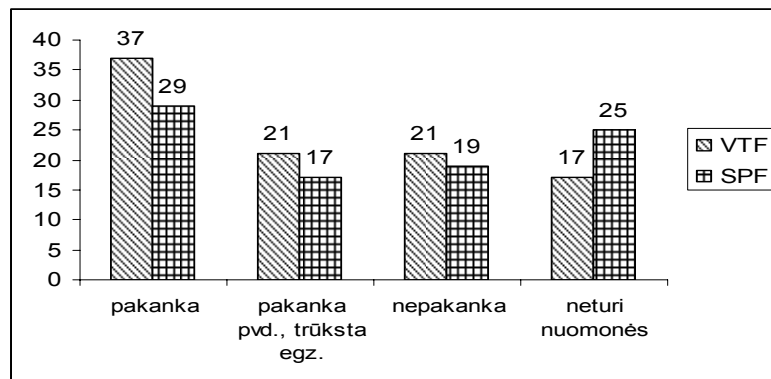
4 pav. Informacijos šaltiniai, naudojami savarankiškoms studijoms (%)

Apibendrinus apklausos rezultatus išsiaiškinta, kad mokantis savarankiškai, pagrindiniu informacijos šaltiniu 70 proc. apklaustų Kolegijos studentų laiko internetą. Antroje pagal reitingą pozicijoje įsitvirtino tradiciniai spausdinti šaltiniai – knygos (53 proc. apklaustųjų nuomonė). Deja, net du penktadaliai studentų tenkinasi dėstytojų konspektais (43 proc.). Nepopuliaros studentų tarpe užsienio duomenų bazės (DB), jomis naudojasi arba (darytina prielaida) geba naudotis tik 12 proc. apklaustų studentų. Maža mokslinių ir specialybės žurnalų panauda – tokia išvadą leidžia daryti 22 proc. apklaustųjų atsakymai.

Remiantis apklausos rezultatais, galima daryti išvadą, kad Kolegijos studentai, rinkdamiesi informacijos šaltinius, linkę naudotis informacinėmis technologijomis, suteikiančioms galimybę rasti ne tiek originalią ir pačių analizuotą, išmąstyta, apibendrintą, bet greitai ir patogiai randamą informaciją.

Siekiant įgalinti studentą savarankiškai studijuoti, svarbu, kad studijų procesas būtų aprūpintas papildoma informacine literatūra, kad studentui pagrindiniu žinių šaltiniu netaptų paskaitose dėstytojų pateikta medžiaga. Apie fizinių šaltinių panaudą galima spręsti pagal Kolegijos bibliotekos metinius statistinius rodiklius – 2009 m. vienam vartotojui išduota

vidutiniškai 19 dokumentų. Lyginant su kitomis aukštosiomis mokyklomis, Šiaulių valstybinės kolegijos studentas nėra intensyvus fizinių dokumentų naudotojas: Lietuvos universitetų išduoties vienam vartotojui rodiklis – 34 dokumentai, Lietuvos kolegijų – 29 (2009 metų Lietuvos bibliotekų statistika, 2010-03-22). Tyrimo eigoje aiškintasi, ar studentų poreikius tenkina specialybės literatūros pakankamumas Kolegijos bibliotekos filialuose.

5 pav. Specialiosios literatūros pakankamumas (%)

Tyrimo rezultatai rodo, kad studentai specialiosios literatūros pakankumą bibliotekoje vertina teigiamai; beveik du penktadaliai studentų (37 proc.) tenkina Kolegijos bibliotekos VTF filialo fondas, beveik trečdalis studentų (29 proc.) – SPF filialo fondas. Du penktadaliai apklaustųjų studentų (38 proc.) atkreipia dėmesį, kad pakanka pavadinimų, tačiau trūksta egzempliorių. Remiantis praktine patirtimi, tai aiškintina Kolegijos studentų įpročiu ir nuostata leidiniais naudotis namuose, o ne skaitykloje.

Studijų darbų kokybei svarbią reikšmę turi naujausių literatūros šaltinių panauda, nes informacinėje visuomenėje stebima nepaliaujama žinių kaita. Respondentams pateiktas klausimas, kokiais būdais sužino apie Kolegijos bibliotekoje naujai gautus vadovėlius ir mokomąją literatūrą. Gauti atsakymai rodo, kad studentai naudoja įvairias galimybes: daugiau nei trečdalis (32 proc.) informaciją gauna iš dėstytojų, penktadalis (20 proc.) apie naujai gautus leidinius sužino Šiaulių Kolegijos bibliotekos internetiniame puslapyje. Trečioje pagal populiarumą pozicijoje (14 proc.) yra bibliotekos darbuotojai, kurie naujausius dokumentus pasiūlo betarpiškai aptarnaudami studentus bibliotekoje. Tik maža dalis – 9 proc. studentų informacijai apie naują literatūrą neteikia reikšmės.

Bibliotekos paslaugų kokybei didelę įtaką turi sparti technikos ir informacinių technologijų raida, kuri išplečia bibliotekos veiklos erdvę. G. Duobinienės ir G. Tautkevičienės (2010-03-28) teigimu, šiuolaikinėje bibliotekoje veiklos akcentai perkeliama nuo lankytojų aprūpinimo jiems reikalinga informacija į informacinių paslaugų teikimą bei informacinio raštingumo ugdymą. Vis didesnę teikiamų paslaugų dalį sudaro virtualios paslaugos: bibliotekos katalogo prieinamumas internete, tiesioginio ryšio duomenų bazės, informacijos apie paslaugas pateikimas internete. Įvedus Kolegijos bibliotekos fondą į Bendrąjį Lietuvos kolegijų bibliotekų katalogą ALEPH, studentai ir dėstytojai turi galimybę susipažinti ne tik su vietinės bibliotekos fondais, bet ir kitų kolegijų bibliotekų ištekliais o taip pat užsakyti dokumentą iš bet kurios vietos, kur yra prieiga prie interneto. Tokiu būdu vartotojams kuriama palanki prieiga prie informacijos šaltinių.

Apklausoje buvo siekiama išsiaiškinti, kokiomis iš Kolegijos bibliotekos teikiamų paslaugų studentai naudojasi dažniausiai. Tyrimo duomenys pateikiami 1 lentelėje.

Išanalizavus apklausos rezultatus nustatyta, kad studentų tarpe paklausiausios (atsakymai apie naudojimąsi kasdien ar bent kartą per savaitę) tradicinės bibliotekos paslaugos: knygų skolinimasis į namus (30 proc.), naudojimas skaitykla (19 proc.), bibliotekos darbuotojų konsultacijos (18 proc.). Tyrimo metu išsiaiškinta, kad studentai nepakankamai panaudoja virtualią bibliotekos aplinką, įgalinančią naudotis informacijos ištekliais nepriklausomai nuo bibliotekos darbo valandų. Daugiau kaip pusė Kolegijos studentų (53 proc.) teigia, kad niekada nesinaudoja elektroniniu bibliotekos katalogu.

Šiaulių valstybinės kolegijos biblioteka savo vartotojams suteikia galimybę nuolat naudotis prenumeruojamų duomenų bazių (DB) EBSCO Publishing, Oxford University Press (OUP) paketais, „Verslo žinių“ archyvu internete. Tačiau tyrimo rezultatai iliustruoja, kad Kolegijos studentų tarpe duomenų bazės nėra populiarios. Šio tyrimo rezultatai patvirtina bendras aukštųjų mokyklų tendencijas: Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu 2008 m. atlikto „Aukštųjų mokyklų bibliotekų kokybės ir mokymo/mokymosi poreikių tenkinimo tyrimo“ duomenimis, nuo 40 iki 60 proc. įvairių studijų sričių studentų duomenų bazėmis nesinaudoja. Šiaulių valstybinės kolegijos studentų, nesinaudojančių DB – 48 proc. Dažniausiai galimybę

rasti el. išteklius duomenų bazėse pasinaudoja techninių (28 proc.) ir biomedicinos (20 proc.) mokslų studijų studentai, kurie kreipiasi į DB nors kartą per semestrą, mažiausiai – fizinių (2 proc.) ir socialinių (11 proc.) mokslų studijų studentai. Darytina prielaida, kad studentai:

1. Neturi pakankamai informacijos apie duomenų bazes ir jų teikiamas galimybes.
2. Negeba naudotis DB (paieškos proceso neįvaldymas ir kalbinis barjeras).
3. Nėra motyvuoti atlikti informacijos paiešką DB.

Skatinti studentus savarankiškuose darbuose naudoti įvairesnius ir naujausius informacijos šaltinius – dėstytojų siekinys. Bibliotekos darbuotojų uždavinys – reklamuoti virtualias bibliotekos paslaugas ir ugdyti studentų informacinį raštingumą, vykdant mokymus, teikiant konsultacijas. Atlikus apklausą nustatyta, kad, nors Kolegijos bibliotekos darbuotojai teikia naudojimosi e-katalogu, informacijos paieškos duomenų bazėmis individualias konsultacijas, organizuoja įvadinės / pažintines ekskursijas, dauguma studentų (69 proc.) šia paslauga niekada nesinaudojo.

1 lentelė

Naudojimas bibliotekos teikiamomis paslaugomis (%)

	beveik kasdien	bent kartą per savaitę	bent kartą per mėn.	bent kartą per semestrą	kartą per metus	niekada
skolinimasis knygų į namus	6	24	26	22	11	10
naudojimas spausdintais leidiniais skaitykloje	3	11	23	21	13	30
naudojimas e-dokumentais	4	6	14	14	16	46
naudojimas skaitykla	7	12	24	19	13	25
spausdintų leidinių kopijavimas	2	14	20	15	19	30
naudojimas prenumeruojamomis duomenų bazėmis	1	5	13	19	14	48
naudojimas e-katalogu	2	4	15	11	16	53
naudojimas korteliniu katalogu, kartotekomis	1	5	7	13	12	63
konsultacijos su bibliotekos darbuotojais	9	9	9	18	18	37
dalyvavimas bibliotekininkų vykdomuose informacijos paieškos mokymuose	2	3	7	6	12	69

Informacinis raštingumas apibūdinamas kaip gebėjimas savarankiškai ieškoti ir rasti informaciją, ją analizuoti, sintetinti ir vertinti, ja naudojantis kurti žinias ir naują informaciją (Glosienė, Mozūraitė, Rudžionienė, 2008). Informacinis raštingumas padeda studentui tapti organizuotu tyrėju, kritiškai ir kūrybiškai mąstančiu, efektyviai komunikujančiu ir atsakingu už informacijos panaudojimą. Darbo patirtis rodo, kad surasti tikslią ir reikalingą informaciją studentui yra gana sudėtinga, studentams trūksta specialių žinių apie informacijos užrašymo, saugojimo, klasifikavimo būdus, e-katalogų, paieškos stočių ir duomenų bazių struktūrą, užklausų formulavimo bendrąsias taisykles ir kt. Tai patvirtina ir tyrimo rezultatai apie menką bibliotekos virtualios mokymosi aplinkos panaudą.

Nepakankamas informacinis raštingumas neigiamai veikia ir savarankiškų darbų bei savarankiško mokymosi kokybę. Užsienyje vykdyti tyrimai rodo (Grimes, Boeing, 2001), kad internetas ir jo ištekliai netiesiogiai turi įtakos tam, kad prastėja studentų rašto darbų kokybė, nes pirmenybė teikiama patogumui, o ne kokybės vertinimui. Studentai užtikrinti savimi ir savo paieškų internete kokybe, beveik nesinaudoja bibliotekininkų pagalba, o dėstytojai nedaug padeda studentams, nes patys neturi pakankamos paieškų ir paieškos rezultatų vertinimo patirties.

Apklausos metu siekta išsiaiškinti, kaip Kolegijos studentai vertina savo gebėjimus ieškant informacijos, ar jų gebėjimai įgalina juos naudotis įvairiais informacijos ištekliais ir sėkmingai vykdyti savarankiškų darbų užduotis. Subjektyvaus informacinių gebėjimų vertinimo rezultatai pateikiami 2 lentelėje.

Tyrimo duomenimis, studentai geriausiai vertina savo gebėjimus (*vertinimai 3 ir 4 vertinimo skalės balais*) šiose informacijos paieškos srityse: paiešką internete puikiai ir gerai geba atlikti, išmano ir naudojami 57 proc. apklaustųjų, geba sudaryti naudotos literatūros bibliografinį sąrašą 37 proc., gerais individualiais informacijos paieškos gebėjimais spausdintuose šaltiniuose pasitiki 36 proc. apklaustųjų Kolegijos studentų.

Žinoma, kad šiuolaikinis akademinis jaunimas turi neblogus kompiuterinio raštingumo įgūdžius, tačiau ar šie įgūdžiai įgalina studentus aptikti ir disponuoti ne vien tik įvairių internetinių svetainių (www.speros.lt, www.moku.lt ir pan.) redukuotomis žiniomis, bet ir surasti, įvertinti, apibendrinti, palyginti originalią mokslinę informaciją?

Apklausos duomenimis, beveik trečdalis respondentų negali pasinaudoti virtualiais informacijos šaltiniais, nes savo informacinius gebėjimus vertina 0 balų; visai nesinaudoja ar nesugeba naudotis elektroniniu bibliotekos katalogu 33 proc., e-biblioteka – 29 proc, duomenų bazėmis – 24 proc. apklaustųjų.

2 lentelė

Studentų informacinių gebėjimų subjektyvus vertinimas (%)

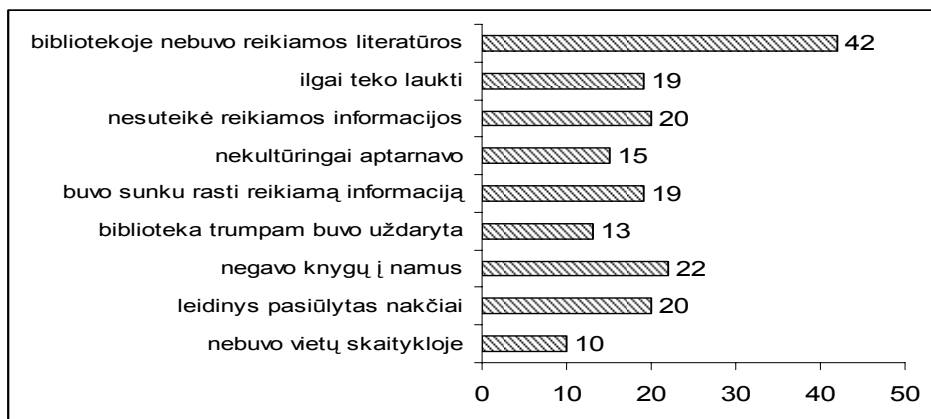
Informaciniai gebėjimai	0	1	2	3	4
informacijos paieškos gebėjimai kolegijos bibliotekoje	21	33	25	14	7
informacijos paieškos gebėjimai viešojoje bibliotekoje	30	18	27	16	9
informacijos paieškos gebėjimai internete	14	14	16	18	39
informacijos paieškos gebėjimai duomenų bazėse	24	20	23	22	11
informacijos paieškos gebėjimai e- bibliotekose	29	23	22	16	10
informacijos paieškos gebėjimai spausdintuose šaltiniuose	18	16	30	24	12
gebėjimas naudotis e-katalogu	33	27	19	13	8
gebėjimas nustatyti informacijos šaltinio vertę	21	20	27	21	11
gebėjimas sudaryti naudotos literatūros bibliografinį sąrašą	22	21	20	19	18
gebėjimas rašyti mokslinį darbą pateikta tema	19	21	28	17	15

Vertinimo skalės paaiškinimas: 0 – visai nesinaudoja, nesugeba; 1 – šiek tiek naudojasi, išmano, sugeba; 2 – neblogai naudojasi, išmano, sugeba; 3 – gerai naudojasi, išmano, sugeba; 4 – puikiai naudojasi, išmano, sugeba

Apibendrinant fizinių ir virtualių mokymosi išteklių Kolegijos bibliotekoje paklausą ir panaudą, galima teigti, kad studentai, manydami, jog biblioteka jiems yra svarbi, menkai naudoja jos mokymosi aplinką savarankiškoms studijoms. Kolegijos studentai savarankiškoms studijoms nepanaudoja visų bibliotekos teikiamų galimybių, o jų įvaizdis apie biblioteką grindžiamas tradicinėmis bibliotekos vykdomomis funkcijomis.

3. Bibliotekinio aptarnavimo vertinimas. Bibliotekos paslaugos grindžiamos žinojimu, ko vartotojui reiktų ir ko jis norėtų. Pasak C. Johansen ir N. Pors (2005), bibliotekos paslaugumą lemia darbuotojų kompetencija, darbuotojų nuostatos vartotojų atžvilgiu, bibliotekos resursų turinio kiekybė ir kokybė, įrengimai, informacijos intensyvumas. Svarbi šiuolaikinio akademinėje bibliotekoje dirbančio bibliotekininko funkcija – padėti studentui ar dėstytojui rasti, vertinti ir naudoti studijoms ar mokslinei veiklai reikalingus informacijos šaltinius. Taigi, bibliotekininkai turi būti kompetentingi ne tik kaupiant tradicinius informacijos šaltinius, bet ir gerai išmanyti šiuolaikinės elektroninės leidybos tendencijas ir technologijas, elektroninės informacijos gavimo būdus ir įrankius, privalo gebėti suprasti vartotojų poreikius, būti paslaugūs ir geranoriški vartotojų atžvilgiu. J. Pupelienė (2007) akcentuoja šiuolaikinėje aukštojo mokslo kultūroje išaugusį dėmesį studentui. Mokslo institucijų bibliotekų paslaugos tradiciškai visada buvo orientuotos į studentus, tad šią paslaugų kultūrą būtina išlaikyti ir nuolat tobulinti.

Kaip Kolegijos studentai vertina bibliotekos paslaugumą, tyrimo metu aiškintąsi pateikiant klausimus, ar yra buvę atvejų, kai studentai iš bibliotekos išėjo nusivylę ir nepatenkinti dėl neįvykdytų užklausų ar pageidavimų ir dėl kokių priežasčių tai įvyko. 6 paveiksle pateikiami studentų atsakymai į šiuos klausimus.

6 pav. Nepasitenkinimo biblioteka priežastys (%)

Remiantis apklausos duomenimis, Kolegijos bibliotekos paslaugumas vertintinas patenkinamai: mažiau nei pusė apklaustų studentų – 40 proc. – bibliotekos teikiamomis

paslaugomis nenusivylė nė karto, likusi dalis – 60 proc. – studentų, kurie kreipėsi į biblioteką, išėjo iš jos nepatenkinti dėl neišpildytų poreikių.

Analizuojant nepasitenkinimo priežastis nustatyta, kad dažniausiai studentus nuvilia tai, kad jie tikisi bibliotekoje visuomet rasti reikalingus literatūros šaltinius, tačiau apsilankius išaiškėja, kad jų bibliotekoje nėra – 42 proc., dokumentai naudotini tik skaitykloje – 22 proc. arba dokumentų išdavimo terminas yra ribotas (pvz., vienai nakčiai arba savaitgaliui) – 20 proc. atsakymų. Studentų atsakymai leidžia daryti prielaidą, kad bibliotekos informacinis paslaugumas nepakankamas: 39 proc. studentų teigimu, jiems nebuvo suteikta informacija apie galimybes rasti reikiamus šaltinius kitomis informacijos prieigos priemonėmis, nebuvo siūlomi kiti užklausa atitinkantys informacijos šaltiniai, o savarankiškai tai padaryti jiems buvo sunku.

Apklausoje metu pasiteiravus studentų nuomonės ir įžvalgų, kaip galėtų būti tobulinama bibliotekos mokymosi aplinka, gauti duomenys leidžia nustatyti silpnąsias Kolegijos bibliotekos puses. 44 proc. apklaustųjų kritiškai vertina fizinę mokymosi aplinką – jų netenkina techninės ir technologinės priemonės (techniškai pasenę kompiuteriai, pasigendama galimybės darbo vietoje naudotis dokumentų skaitytuvu, spausdintuvu, kopijavimo aparatu), 12 proc. apklaustųjų atkreipia dėmesį į darbo aplinką – pageidautų jaukesnių ir patrauklesnių patalpų. Apie trečdalį apklaustųjų – 29 proc. – siūlo kurti naujas paslaugas, susijusias su platesne techninių priemonių panauda bei su informaciniu aptarnavimu ir konsultavimu. Šiam siūlymui antrina 15 proc. apklaustųjų, kurie siūlo gerinti bibliotekos darbuotojų darbo kokybę.

Išvados / Rekomendacijos

1. Kolegijos biblioteka, studentų nuomone, yra svarbi arba labai svarbi studijų procese, kurdama tinkamą mokymosi aplinką, ji įgalina ir skatina savarankišką studentų mokymąsi. Vertindami bibliotekos patrauklumą, studentai įvardijo tris kriterijus: galimybę pasiskolinti leidinius į namus, komplektuojamo fondo tinkamumą savarankiškų studijų informaciniais poreikiams ir patogią bibliotekos geografinę padėtį. Siekiant skatinti Kolegijos bibliotekos mokymosi aplinkos kiekybinę ir kokybinę panaudą, tikslinga skatinti dėstytojų ir studentų dalykinį ir tarpdalykinį bendravimą ir bendradarbiavimą bibliotekos aplinkoje: organizuoti konsultacijas, savarankiškų darbų pristatymus, naujų knygų peržvalgas ir pan.

2. Tyrimo duomenimis, studentai sureiškmina tradicinio bibliotekos fondo – spausdintų leidinių – paklausą, tačiau nepakankamai panaudoja virtualią bibliotekos aplinką, įgalinančią naudotis informaciniais ištekliais nepriklausomai nuo bibliotekos darbo valandų. Kolegijos studentų tarpe nėra populiarios duomenų bazės, menkai naudojamosi elektroniniu bibliotekos katalogu. Tai rodo, kad Kolegijos studentų informacijos paieškos kompetencija yra žema.

Siekiant išspręsti šią problemą, rekomenduotina dėstytojams motyvuoti studentus savarankiškų studijų darbuose pateikti šaltinius iš mokslinių duomenų bazių. Bibliotekos darbuotojai neturėtų apsiriboti įvadinėmis / pažintinėmis ekskursijomis I kurso studentams mokslo metų pradžioje ir atsitiktinėmis individualiomis konsultacijomis; tikslinga integruoti informacinio raštingumo mokymus bibliotekoje į studijų procesą.

3. Studentų pasiūlymų bibliotekos darbo gerinimui analizė rodo, kad studentai pasigenda modernesnio inventoriaus bei naujų paslaugų.

Bibliotekos darbuotojai turėtų pateikti naudojimosi e-katalogu ir duomenų bazėmis instrukcijas internete, panaudoti interneto teikiamas elektroninio bendravimo galimybes vykdant atsakymus į užklausas. Biblioteka galėtų tapti ne tik būtinybės įtakojamas lankymo objektas, bet ir vieta, į kurią norisi užėiti, joje pabūti ir bendrauti. Tikslinga kurti patrauklias ir laisvas erdves, kuriose studentai galėtų praleisti laisvą nuo paskaitų laiką.

Atlikto tyrimo rezultatai ir išvados skatina Kolegijos bibliotekos veiklos tyrimų tęstinumą: studentų nuomonė apie bibliotekos mokymosi aplinką, jos kaitą ir teikiamas galimybes sėkmingai vykdant savarankiškas studijas yra tik viena bibliotekos socialinių partnerių nuomonių pusė. Diskusijas apie Kolegijos bibliotekos mokymosi aplinkos atitiktį studentų savarankiškų studijų poreikiams praplėstų probleminių klausimų: *kiek Kolegijos biblioteka svarbi vykdant savarankiškas studijas, kaip bibliotekos kuriama mokymosi aplinka – fizinė ir virtualioji bei bibliotekinis-informacinis aptarnavimas įgalina vykdyti prasmingas ir kokybiškas studijas* pateikimas studijų proceso dalyviams – dėstytojams.

EXPRESSION OF THE LEARNING ENVIRONMENT OF THE COLLEGE LIBRARY IN STUDENTS' SELF-STUDY PROCESS

The attitude towards college library, the priorities of its activities changes. New functions of its activities are formed, the attitude towards teaching/learning in a college changes. The library as a subsystem of the college has new functions: it becomes the center of information and self-study on purpose to make optimal environment for studies. The place where the user – students and teachers – can use printed documents, different information technologies, he/she can get technical help, consultations and training.

The services provided in the library relatively can be evaluated insofar as they subserve the quality of college studies, how much the environment of the library contributes to the process of learning. On purpose to achieve it, it is very important to analyse the students' needs and their attitude towards the library. It helps to perfect the system of services. The analysis of learning environment in the library of Šiauliai college was carried out. The attitude of students is presented in the article. It highlights the strengths and weaknesses of the activities of the library, recommendations for practical activities are reasoned theoretically.

Key words: college higher education quality, college library, library services, learning environment, self-studies.

Literatūra

1. Glosienė A., Petuchovaitė R., Padagaitė G. (2006). *Biblioteka kaip "trečioji vieta"*. Informacijos mokslai, 39, p. 32–52.
2. Glosienė A. (2006). *Akademinės bendruomenės informacinės kompetencijos ugdymas: po dvidešimties metų*. Knygotyra, 47, p. 187–203.
3. Glosienė A. (2000). *Biblioteka informacinėje visuomenėje*. Tęstinio bibliotekininkų mokymosi centro seminaro medžiaga. Vilnius.
4. Glosienė A., Mozūraitė V., Rudžionienė J. (2008). *Akademinės bibliotekos išteklių ir inovatyvių paslaugų integravimo į studijų procesą metodai*. Mažeikienė N. ir kt. Informacinių gebėjimų ugdymas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, p. 182–232.
5. Glosienė A., Mozūraitė V., Rudžionienė J. (2008). *Informacinio raštingumo lygio matavimo ir tikrinimo metodai*. Mažeikienė N. ir kt. Informacinių gebėjimų ugdymas. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, p. 233–302.
6. Grimes, D., Boening H. (2001). *Worries with the Web: A Look at Student Use of Web Resources*. Prieiga per internetą 2010-07-15: <<http://crl.acrl.org/content/62/1/11.full.pdf>>.
7. Jezerskytė, E., Janiūnaitė, B. (2009). *Dėstytojo inovacinės veiklos bruožai tobulinant studijų programas: besikeičiančios edukacinės paradigmos kontekstas*. Jaunųjų mokslininkų darbai, 1(22), p. 73–82.
8. Johannsen C.G., Pors N. O. (2005). *Pokyčių ir kokybės valdymas bibliotekose*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto I-kl.
9. Jucevičienė P., Lipinskienė D. (2001). *Edukacinė, studentą įgalinanti studijuoti, sistema mokymosi paradigmos kontekste*. Socialiniai mokslai, 2 (28), p. 55–59.
10. Krivienė I. (2009). *Akademinės bibliotekos*. Bibliotekininkystės ir informacijos studijų vadovas. Vilnius: VU leidykla, p. 133–138.
11. Liukinevičienė L., Valuckienė J., Varanauskienė A. (2007). *Universiteto bibliotekos, kaip studijuoti įgalinančios aplinkos, kokybės vertinimas: studentų nuomonės tyrimas*. Profesinės studijos: teorija ir praktika, 3, p. 40–47.
12. Pupelienė J. (2007). *Akademinių bibliotekų vystymosi strateginės kryptys žinių visuomenėje*: Daktaro disertacija. Prieiga per internetą 2010-07-20: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20080221_123856-39543/DS.005.0.01.ETD>.
13. *Svarbiausi Bolonijos proceso dokumentai*: Bolonijos-Londono laikotarpis, 1999-2007 m. (2008). Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
14. *Šiaulių kolegijos bibliotekos ir savarankiškų studijų centro veiklos struktūrinė analizė* (2009): rankraštinis dokumentas. Šiauliai.
15. *Aukštųjų mokyklų bibliotekų kokybės ir mokymo / mokymosi poreikių tenkinimo tyrimas* (2008). Prieiga per internetą 2010-05-10: <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/sb/biblioteku_kokybe_0812.pdf>.
16. Duobinienė G., Tautkevičienė G. (2002). *Akademinė biblioteka besimokančioje visuomenėje: mokymosi aplinkos raiška KTU bibliotekoje*. Informacijos mokslai, 20, p. 193–200.
17. *2009 metų Lietuvos bibliotekų statistika*. Prieiga per internetą 2010-06-22: <<http://www.lnb.lt/lnb/selectPage.do?docLocator=B7CC4FDC43C611DF8B91746164617373&ilanguage=lt&pathId=67>>.

Įteikta: 2010 m. spalio 4 d.

Priimta publikuoti: 2010 m. gruodžio 2 d.